

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ผลของการให้บริบาลทางเภสัชกรรมในผู้ป่วย
เอดส์รายใหม่ที่ได้รับการรักษาด้วยยาต้าน
รีโทรไวรัส โรงพยาบาลชลบุรี

ผู้เขียน

นาง ศุภกษณ์ สุนทรส

ปริญญา

เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต (เภสัชกรรมคลินิก)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.วิรัตน์ นีวัฒนนันท์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการให้บริบาลเภสัชกรรมต่อความร่วมมือในการใช้ยา ผลลัพธ์ทางคลินิก อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา รวมทั้งพฤติกรรมและความรู้ในการใช้ยา ในผู้ป่วยโรคเอดส์รายใหม่ที่ได้รับรักษาด้วยยาต้านรีโทรไวรัสที่คลินิกนิรนาม โรงพยาบาลชลบุรี ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2548 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 โดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental study) โดยแบ่งผู้ป่วยเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ไม่ได้รับบริบาลเภสัชกรรม (Usual Care) และกลุ่มที่ได้รับบริบาลเภสัชกรรม (Pharmaceutical Care) จำนวนกลุ่มละ 30 คนและทำการติดตามผลการศึกษาเป็นระยะเวลา 3 เดือน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ได้รับบริบาลเภสัชกรรมมีค่าร้อยละความร่วมมือในการใช้ยาเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับบริบาลเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยประเมินจากการนับจำนวนเม็ดยาคงเหลือและการบันทึกเวลารับประทานยาของผู้ป่วย และพบว่าจำนวนผู้ป่วยที่มีความร่วมมือในการใช้ยาต้านไวรัสไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 3 เดือนในกลุ่มที่ได้รับบริบาลเภสัชกรรมมีมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับบริบาลทางเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) ส่วนผลของการบริบาลเภสัชกรรมต่อผลลัพธ์ทางคลินิกซึ่งประเมินจากการเปลี่ยนแปลงระดับ Total Lymphocyte Count

(TLC) การเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักตัว และคะแนนสถานะสุขภาพซึ่งประเมินจาก Karnofsky score พบว่าค่ามัธยฐานของการเปลี่ยนแปลงระดับ TLC จำนวนผู้ป่วยที่มีระดับ TLC เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 600 เซล/ลูกบาศก์มิลลิเมตร การเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักตัวและคะแนน Karnofsky score ของผู้ป่วยในกลุ่มที่ได้รับบริหารเภสัชกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับบริหารเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนการประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาพบว่าการบริหารเภสัชกรรมไม่มีผลต่ออุบัติการณ์ของการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาในผู้ป่วยทั้งสองกลุ่ม แต่มีข้อสังเกตว่าอุบัติการณ์ของอาการไม่พึงประสงค์ชนิดที่สามารถป้องกันได้ตามเกณฑ์ของ Schumock กับ Thornton พบเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยที่ไม่ได้รับบริหารเภสัชกรรม ในส่วนของการประเมินพฤติกรรมและความรู้ต่อการใช้ยา พบว่ากลุ่มที่ได้รับบริหารเภสัชกรรมมีจำนวนผู้ป่วยที่มีพฤติกรรมปฏิบัติตัวต่อการใช้ยาถูกต้องเหมาะสมมากกว่าและมีคะแนนความรู้เฉลี่ยต่อการใช้ยาด้านไวรัสสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับบริหารเภสัชกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากไม่ได้มีการประเมินความรู้ของผู้ป่วยก่อนรับการรักษาด้วยยาด้านรีโทรไวรัส จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการบริหารเภสัชกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความรู้ในการใช้ยาด้านรีโทรไวรัสของผู้ป่วย

โดยสรุปการให้บริหารเภสัชกรรมในผู้ป่วยเอดส์รายใหม่สามารถเพิ่มความร่วมมือในการใช้ยา ผลลัพธ์ทางคลินิก ความรู้และพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Thesis Title Pharmaceutical Care in Naive AIDS Patients Treated with Antiretroviral Drug Regimen at Chonburi Hospital

Author Ms. Suluck Soontaros

Degree Master of Pharmacy (Clinical Pharmacy)

Thesis Advisory Advisor Asst.Prof. Dr. Wirat Niwatananun

ABSTRACT

The objectives of this study were to assess the effects of pharmaceutical care on medication adherence, clinical outcome, adverse drug reactions, patient's behavior and knowledge to drug therapy in naïve AIDS patients initially receiving antiretroviral regimen at Anonymous clinic, Chonburi Hospital during November, 2005 to January, 2006. The study design was Quasi-experimental and carried out in two groups of patients by which one group receiving usual care and the other group receiving pharmaceutical care. There were 30 patients in each group and duration of the study was 3 months. Results of the study showed that the mean percentage of medication adherence in the group receiving pharmaceutical care was significantly greater than the group receiving usual care. The medication adherence was determined from pill count and self-report. In addition, number of patients whose adherence to antiretroviral drugs $\geq 95\%$ for three months consecutively was significantly greater in the group receiving pharmaceutical care than the group receiving usual care. Effects of pharmaceutical care on clinical outcomes were assessed from change in Total Lymphocyte Count (TLC), body weight and

Karnofsky score. It has been found that median of TLC change, number of patients whose TLC increased ≥ 600 cell/mm³, the change in body weight and Karnofsky score were significantly greater in the group receiving pharmaceutical care than the group receiving usual care. In terms of ADR monitoring, there was no effect of pharmaceutical care on incidence of ADR in both groups. Regarding incidence of preventable ADR according to Schumock and Thornton criteria, it was only found in the group receiving usual care. For assessment of patient's behavior, number of patients who can properly use the medication was significantly greater in the group receiving pharmaceutical care than the group receiving usual care. Additionally, mean knowledge scores to drug therapy of patients receiving pharmaceutical care was significantly higher than that of patients receiving usual care. However, there was no baseline assessment of patient's knowledge to drug therapy. Therefore, conclusion could not be made that pharmaceutical care was the major factor causing discrepancy in knowledge to antiretroviral therapy.

In conclusion, pharmaceutical care providing to naïve AIDS patients significantly increased medication adherence, clinical outcome, knowledge and patient's behavior to drug therapy.